

ПРЕФІКСАЛЬНЕ СЛОВОТВОРЕННЯ ВІД ТЕРМІНІВ ЕКОНОМІКИ АПК

Кравченко Т. П. кандидат філологічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

Запозичені терміни економіки АПК мають обмежену кількість утворених від них префіксальних дериватів. Особливо це стосується іменників, оскільки в сучасній українській мові префіксацію обмежено використовують в іменниковому словотворі.

Найбільше префіксальних іменників утворено за допомогою запозиченого префікса де-, дез-, що вказує на “зворотний процес щодо твірної основи”, напр.: колективізація – деколективізація, націоналізація – денационалізація, капіталізація – декапіталізація, монополізація – демонополізація, індустріалізація – деіндустріалізація, маркетинг – демаркетинг, кредитування – декредитування; організація – дезорганізація, інтеграція – дезінтеграція. Твірними для них слугують терміни-іменники, що виражають дію, процес і вживаються переважно із суфіксами -ацій-, -ізацій-. Продуктивність цього словотвірного типу зумовлена позамовними чинниками – зворотними процесами, які відбуваються в економіці АПК в останні десятиліття. Подібне словотвірне значення має словотвірний тип з префіксом дис-, який твірним запозиченим іменникам надає семантичних відтінків порушення, розладу, пор.: паритет – диспаритет. До цієї ж групи префіксальних дериватів належать іменники з префіксом контр-, який надає їм значення протилежної, зворотної спрямованості, пор.: агент – контрагент, баланс – контрбаланс.

Словотвірний тип з префіксом ре- виражає словотвірне значення повторності дії. Він приєднується так само до іменників із суфіксами -ацій-, -ізацій- та -нн-: структуризація – реструктуризація, продукція – репродукція, монополізація – ремонополізація, експорт – реекспорт, приватизація – реприватизація, інвестування – реінвестування, фінансування – рефінансування.

Деякі запозичені терміни економіки АПК здатні приєднувати префікс супер-, унаслідок чого постають новотвори, які вказують на надмірність у якісній характеристиці позначуваного, пор.: банк – супербанк, ринок – суперринок, дивіденд – супердивіденд, концерн – суперконцерн, приватизація – суперприватизація, монополія – супермонополія.

Префікс суб-, позначаючи розташування під чимось, підпорядкованість, вторинність чого-небудь, уточнює семантику запозиченого іменника: кредит – субкредит, лізинг – сублізинг, оренда – суборенда.

На кількісний вияв ознаки вказують префіксоїди макро- (великий) та мікро- (малий), пор.: економіка – макроекономіка, ринок – макроринок, маркетинг – макромаркетинг; кредитування – мікрокредитування, економіка – мікоекономіка, ферма – мікроферма, фінансування – мікрофінансування. Ці префіксальні деривати здатні утворювати антонімічні пари, пор.: мікрокредитування – макрокредитування, мікрофінансування – макрофінансування. Поодинокі терміни-іменники можуть слугувати твірною

основою для дериватів із префіксом моно-, який надає їм значення одиничності, напр.: продукт – монопродукт.

Деякі похідні іменники утворені від запозичених термінів за допомогою префікса квазі-, який надає їм відтінку фальшивості, негативно-іронічної оцінки, напр.: реформатор – квазіреформатор, кооператив – квазікооператив (назва колгоспу).

Іменникових дериватів із власне українськими префіксами, утвореними від запозичених термінів, дуже мало, що зумовлено, очевидно, їхньою генетичною несумісністю. Це – іменники з префіксом під-, пор.: комплекс – підкомплекс.

Найпродуктивнішим для утворення префіксальних прикметників виявився словотвірний тип із префіксом анти-, який вказує на спрямованість проти чогось, приєднуючись до твірних прикметників, похідних від запозичених термінів-іменників, пор.: демпінг – демпінговий – антидемпінговий, корупція – корупційний – антикорупційний, бартер – бартерний – антибартерний, трест – трестівський – антитрестівський, криза – кризовий – антикризовий, ринок – ринковий – антиринковий, монополія – монопольний – антимонопольний. Подібно утворений похідний прикметник із префіксом пост-, що надає твірному прикметникові значення дії після чогось: приватизація – приватизаційний – постприватизаційний.. Зафіксовано й іменник з префіксом анти- від запозиченого терміна: інвестиція – антиінвестиція.

За допомогою префіксів від дієслів недоконаного виду, похідних від іменників, в українській мові утворюють дієслова доконаного виду з різними словотвірними значеннями. У творенні дієслівних дериватів доконаного виду активну участь беруть такі питомі дієслівні префікси, як про-, роз-, за-, напр.: субсидія – субсидіювати – просубсидіювати, лобі – лобіювати – пролобіювати, інвестиція – інвестувати – проінвестувати, кредит – кредитувати – прокредитувати, спонсор – спонсорувати – проспонсорувати; пай – паювати – розпаювати; консервація – консервувати – законсервувати.

Отже, запозичені терміни-іменники економіки АПК поєднуються лише з генетично однорідними префіксами і префіксоїдами, найпродуктивнішими з-поміж яких є де-, ре-, супер-, макро- та мікро-. Похідні прикметники від термінів цієї економічної галузі утворюються здебільшого з префіксом анти-. І тільки дієслівні деривати, основи яких умотивовані запозиченими термінами, легко приєднують питомі українські префікси про-, за- і роз-.